

Прокопенко І. П.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри правознавства ЖНАЕУ, м. Житомир, Україна

Деякі аспекти правового регулювання захисту тваринного світу в Україні

Побудова правової держави в Україні передбачає цивілізаційні підходи до правового регулювання захисту тваринного світу в Україні. За період формування української державності суспільство прийшло до розуміння того, що без утвердження верховенства права в суспільному житті, правових принципів справедливості і гуманізму; захисту прав і свобод людини, її честі і гідності не можливо без утвердження гуманного ставлення до тваринного світу.

Тваринний світ є одним з компонентів навколишнього природного середовища, національним багатством України. Відповідно до ст. 6. Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» підкреслює, що виховання гуманного ставлення до тварин передбачає формування високого рівня еколого-етичної свідомості та культури громадян.

Законодавче врегулювання жорстокого поводження з тваринами вивчали такі юристи-науковці: Р. В.Вереща, С. Б. Гаврик, А. Гетьман, І. А. Головко, Н. І. Зубко, А.М. Оніщенко, В. О. Турська.

В часи незалежності в Україні розроблена законодавча база про охорону тварин, яка є частиною екологічного законодавства України та являє собою ієрархічно побудовану сукупність нормативно-правових актів у цій сфері. Правова охорона і порядок використання тваринного світу в Україні забезпечується Конституцією України, Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про мисливське господарство та полювання», «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них», «Про бджільництво», «Про захист тварин від жорстокого поводження», «Про ветеринарну медицину», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про захист населення від інфекційних хвороб», «Про племінну справу у тваринництві».

З кінця 20 ст. в Україні відбувається імплементація українського законодавства до європейського. 1 серпня 2014 р. Україна приєдналася до

Європейської конвенції про захист домашніх тварин, 1987 р., в якій було підкреслено, що у людини є моральний обов'язок перед тваринами, також підкреслено цінність домашніх тварин для суспільства. Ці відносини повинні базуватися на таких принципах: заборона на заподіяння страждань тваринам і залишення їх напризволяще. Конвенція передбачає охорону здоров'я тварин, захист їх від експлуатацій при дресируванні, комерційному розведенні. Ніхто не має права покинути домашню тварину напризволяще. [1]

Закон України "Про тваринний світ" у статті 3 зазначає, що об'єктами тваринного світу, на які поширюється його дія, є: дикі тварини - хордові, у тому числі хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетні (членистоногі, молоски, голкошкірі та інші) в усьому їхньому видовому і популяційному різноманітті та на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі; частини диких тварин (роги, шкіра тощо); продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо).

Ще Дигести Юстиніана наголошують на таких особливостях об'єктів тваринного світу, де щодо об'єктів тваринного світу *res nec mancipi* існувало правило, що ці речі є безгосподарними, а тому особа, яка спіямала дикого звіра або птицю, або рибу, є її власником, доки вони перебувають у її владі. Якщо ж вони вийдуть з-під нагляду та отримають природну волю, то знову стануть власністю першого ж, хто їх добуде. Під природною волею розумівся стан, коли тварина зникне з очей, або хоча й залишиться перед очима, але її переслідування буде ускладнено.

Особливо актуальним зараз є питання жорстокого поводження з тваринами. Можна погодитися з науковцем Зубко Н.І., що в Україні добробут тварин та їх захист від жорстокого поводження – це розвиток доктрини міжнародного права. Всесвітня Декларація прав тварин від 15 жовтня 1978р. ст. 2 якої передбачає, що всі тварини мають право існувати в межах умов біологічної рівноваги; життя будь-якої тварини має право на повагу; тварини не повинні піддаватися поганому ставленню або жорстоким діям; якщо тварину необхідно вбити, це повинно бути безболісно і не спричиняти ніяких попередніх страждань для тварини; з мертвими тваринами необхідно поводитися пристойно. [2]

У ряді країн, у тому числі в Україні, знущання над тваринами, що відносять до хребетних, вчинене із застосуванням жорстоких методів або із хуліганських мотивів, а також нацькування цих тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, чи у присутності неповнолітніх становить склад злочину.

Жорстоке поводження з тваринами – це не пов'язані з самообороною дії людини, що наносять шкоду людині, викликають у них фізичні або психічні страждання. Жорстокість полягає не лише в заподіянні тварині болю, але і у залякуванні, поставленні тварин у небезпеку, залипненні їх у ситуації, що викликає надмірні чи невинуваті страждання, залипненні домашніх тварин без нагляду.

2017 рік ввійде у історію правового регулювання захисту тварин від жорстокого поводження у зв'язку з посиленням покарання за негуманне поводження з тваринами. Так, 22 червня 2017 року Верховна Рада ухвалила у другому читанні і в цілому законопроект №5119-1 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (щодо запровадження гуманного ставлення до

тварин). Закон, зокрема, істотно посилює покарання за знущання над хребетними тваринами, зокрема бездомними. Законом доповнено Кримінальний кодекс та Кодекс про адміністративні правопорушення статтею «жорстоке поводження з тваринами». Відповідно до цього закону, жорстоке поводження визначається як «знущання над тваринами, в тому числі бездомними, що спричинило муки, що завдало їм фізичні страждання, тілесні ушкодження, каліцтво або призвело до загибелі». Також мова йде про нацькування тварин одна на одну і на інших тварин, залишення домашніх і сільськогосподарських тварин напризволяще, в тому числі порушення правил утримання тварин.

До Кримінального кодексу внесено поправки, що передбачають для правопорушника арешт на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до трьох років. За ці ж дії, скоєні у присутності малолітнього, будуть карати обмеженням або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років. Ці ж діяння, скоєні з особливою жорстокістю, або якщо вони призвели до каліцтва чи загибелі, або скоєні групою осіб, каратимуть позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Раніше ст. 299 Кримінального кодексу України передбачала як максимальне покарання за знущання над тваринами два роки позбавлення волі. Згідно зі змінами до кодексу законів про адміністративні правопорушення, жорстоке поводження з тваринами будуть карати штрафом від 200 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 3400 до 5100 грн) із конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя чи здоров'я.

Ті ж дії, скоєні повторно, або щодо двох і більше тварин, або групою осіб, пропаганда жорстокого поводження з тваринами тягнуть за собою накладення штрафу від 300 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 5100 до 8500 грн) або адміністративний арешт до 15 діб із конфіскацією тварини. До ухвалення закону ця стаття передбачала штраф у розмірі від дев'яти до 21 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян (від 153 до 357 грн).

Крім того, згідно з ухваленням законопроектом, насильницькі дії щодо тварин, спрямовані на задоволення статевої пристрасті, тягнуть накладення штрафу від 200 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 3400 до 8500 грн) із конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя чи здоров'я.[3]

Виходячи з викладеного вище, слід зазначити, що правова охорона використання тваринного світу в Україні базується на цивілізаційних принципах не нанести шкоду навколишньому природному середовищу. Тому у зв'язку з внесеними змінами до ст. 12 Кримінального кодексу жорстоке поводження з тваринами є тяжким злочином. На жаль, не всі в українському суспільстві розуміють, що жорстокість до тварин – це пролог до злочину проти особи.

Список використаних джерел:

1. Європейська конвенція про захист домашніх тварин //(Електронний ресурс). – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_a15.
2. Всесвітня Декларація прав тварин // (Електронний ресурс). – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин : закон України від 22.06.2017 №34,ст. 371) // (Електронний ресурс). – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2120-19>